

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Rapport

Statusrapport 2009

Norge universelt utformet 2025. Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013

BARNE-, LIKESTILLINGS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Rapport

Statusrapport 2009

Norge universelt utformet 2025. Regjeringens handlingsplan for
universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013

Innhold

Rapportering på tiltak 2009	5
3.1 Bygg	5
3.1.1 Bygg generelt	5
3.1.2 Boligbygg	14
3.2 Planlegging og uteområder	14
3.3 Transport	16
3.4 IKT	19
3.5 Sektorovergripende tiltak	21
3.5.1 Kommunesatsing	21
3.5.2 Indikatorutvikling og standarder	23
3.5.3 Kommunikasjonspolitik	24
3.5.4 Barn og unge	26
3.5.5 FoU	27
3.6 Annet	30
3.6.1 Handlingsplaner for universell utforming i statlige etater	30
3.6.2 Oppfølging av lover og forskrifter om universell utforming	31
3.6.3 Internasjonalt	32
Tiltak finansiert av stimuleringsmidlene til handlingsplanen	34

Innledning

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet ble lagt fram 14. mai 2009. Denne rapporten viser status for 103 tiltak i planen ved utgangen av 2009.

Regjeringen prioriterer fire innsatsområder i handlingsplanen for universell utforming og økt tilgjengelighet. Det er uteområder/planlegging, bygninger, transport og IKT. Økt sysselsetting for personer med nedsatt funksjonsevne er et gjennomgående hensyn for tiltakene i planen. Dette samsvarer med behovet som er angitt i statusrapporter på området og anbefalinger i innspillsfasen til handlingsplanen.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet koordinerer handlingsplanen. Dette skjer i nært samarbeid med andre departementer. Handlingsplanen er forankret i

Statssekretærutvalget for den samlede politikken for personer med nedsatt funksjonsevne.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet disponerte 18,6 millioner kroner i stimuleringsmidler til handlingsplanen i 2009. Fordelingen av disse midlene er angitt i denne rapporten. Statusbeskrivelsene bygger på innrapportering fra de departementene som er ansvarlig for tiltakene.

Informasjon om handlingsplanen og gjennomføring av tiltak legges ut på nettstedet universell utforming på www.universell-utforming.miljo.no

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Oslo 24. mai 2011

Rapportering på tiltak 2009

3.1 BYGG

3.1.1 Bygg generelt

B1 Ny plan- og bygningslov med tilhørende nye forskrifter skal bidra til å sikre universell utforming i nye bygninger, anlegg og uteområder.

Ansvarlig departement: MD/ KRD

Oppstart: 2009

Den alminnelige del av plandelen av plan- og bygningsloven trådte i kraft 1. juli 2009. Universell utforming er blant annet inkludert i lovens formålsparagraf og er tydeliggjort i forhold til bestemmelser i plan.

Byggesaksdel til ny plan- og bygningslov ble vedtatt i mars 2009.

Universell utforming er et gjennomgående hensyn i lovgivningen. Det er innført krav til universell utforming av arbeidsbygg og publikumsbygg. Det er også innført skjerpede krav til kvalitets-sikring av kravene.

Samlet ny lov med forskrifter trådte i kraft 1. juli 2010.

B2 Plan- og bygningsloven gir hjemmel til å fastsette forskrifter om oppgradering av eksisterende bygninger, anlegg og uteområder.

Ansvarlig departement: KRD, med flere

Oppstart: 2009

Byggesaksdel til ny plan- og bygningslov ble vedtatt i mars 2009, og trer i kraft 1. juli 2010.

Kommunal- og regionaldepartementet har påbegynt arbeidet med å utrede kostnader og nytte ved krav om oppgradering av undervisningsbygg til en standard tilsvarende universell utforming.

B3 Informasjonsprogrammet universell utforming i byggsektoren.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

I samarbeid med ulike aktører og med stimulering til egenaktivitet, arbeides det for å oppnå programmets mål om å øke kunnskap om universell utforming hos de ulike aktørene i næringen. Som fagutdanning er ingeniører en prioritert målgruppe de to første årene av programmet.

Det er etablert kontakt med sentrale aktører, inkludert pådriverenheten ved NTNU, både når det gjelder å få universell utforming inn i grunnutdanningen og i etterutdanningen/kursvirksomheten.

I 2009 er det gjennomført en kartlegging av på hvilke arenaer ingeniører arbeider og hvilke bransjeorganisasjoner som kan være aktuelle samarbeidspartnere. Videre ble kampanjen dinfeil.no gjennomført våren 2009.

Informasjonsprogrammet finansierer også en stipendiatstilling ved Arkitekthøgskolen i Oslo (AHO).

B4 Etatsvise handlingsplaner for universell utforming i Statens bygningstekniske etat og Husbanken - styrket og utvidet innsats.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

Husbanken har i 2010 ansvar for å lage en handlingsplan for universell utforming. Planen vil bli sendt på høring til alle regionkontorene.

Statens bygningstekniske etats administrative hovedutfordring er uhensiktsmessige lokaler i forhold til universell utforming. Det er inngått avtale med gårdeier om forbedringer i inngangspartiet som vil gi bedret tilgjengelighet i løpet av sommeren 2010. Ytterligere forbedringer i lokaler og arbeidsmiljø vil bli integrert i etatsens handlingsplan etter hvert som den utvikles.

B5 Standarder for idrettsanlegg og anlegg for fysisk aktivitet.

Ansvarlig departement: KUD

Oppstart: Løpende

Kulturdepartementet deltar i arbeidet med revidering av europeisk standard for tribueanlegg NS- EN 13200-1 Tilskueranlegg Del 1: Kriterier for utforming av tilskuerområder - krav.

I tillegg har Standard Norge utgitt en teknisk rapport CEN/TR 15914 Tilskueranlegg - Kriterier for utforming av tilskuerområder for tilskuere med nedsatt funksjonsevne i engelsk utgave. Denne tekniske rapporten blir nå oversatt til norsk. KD v/ Idrettsavdelingen deltar også i dette arbeidet. Kulturdepartementet støtter Standard Norge

med 70 000 kroner pr år til utvikling av standarder innenfor idrettsområdet.

Den reviderte utgaven av standarden NS-EN 13200-1 vil etter planen foreligge i løpet av 2011. Oversettelsen av den tekniske rapporten vil etter planen foreligge i løpet av 2010.

B6 Rentekompensasjonsordning for istandsetting av kirker.

Ansvarlig departement: KUD

Oppstart: 2009

Udisponert del av investeringsrammen på 2,5 mrd. kroner utgjorde 500 mill. kroner ved utgangen av 2009. I 2010 er det gitt adgang til å gi rentekompensasjon for prosjekter tilsvarende en investeringsramme på dette beløpet. Av landets 1620 kirker har i alt 534 kirker fordelt på 233 kommuner mottatt tilsagn om rentekompensasjon siden ordningen ble innført i 2005.

B7 Universell utforming av skolebygninger.

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: 2009

Ved bruk av rentekompensasjonsordningen for skole- og svømmeanlegg 2009-2016, skal universell utforming tas hensyn til ved rehabiliteringstiltak. Husbanken fungerer som tilskuddsforvalter.

B8 Universell utforming av utenriksstasjonene.

Ansvarlig departement: UD

Oppstart: 2009

Utenriksdepartementet har utarbeidet en detaljert liste over leide embetsboliger og kansellier, men har ikke satt opp en prioritert

rekkefølge for disse objektene i forhold til de utbedringer man ønsker å gjøre i forbindelse med UU 2025.

Årsaken til dette er at det pågår et arbeid i departementet som vil gi føringer for hvor Norge vil ha sin tilstedeværelse de neste årene, og hvilke stasjoner som kan stå for utfasing. Før dette arbeidet er slutført, er det ikke ønskelig å foreta noen utbedringer som kan vise seg å bli unødvendige.

Alle planlagte prosjekter som skal gjennomføres i samarbeid med Statsbygg vil ivareta de krav som er satt til universell utforming.

NORAD som underliggende etat har ivaretatt krav til universell utforming i sitt kontorbygg.

Utenriksdepartementet kommer tilbake med utfyllende rapport når prioriteringer er foretatt, og handlingsplan er besluttet.

B9 Universell utforming av forsvarsbygninger.

Ansvarlig departement: FD

Oppstart: 2009

Forsvarsbygg gjennomfører et internt opplæringsprogram i prosjektarbeid som bl.a. fokuserer på universell utforming. Totalt har over 80 medarbeidere i Forsvarsbygg gjennomført opplæringen i løpet av de to siste årene. Forsvarsbygg vil fortsatt ha oppmerksomhet på opplæring av prosjektledere, slik at intensjonen i Handlingsplanen vedrørende universell utforming ivaretas.

I alle forprosjekter for investering i eiendom-, bygg- og anlegg i Forsvaret skal det beskrives

hvordan universell utforming er ivaretatt i investeringsprosjektet.

Forsvarsbygg gjennomfører fortløpende kvalitetssikring av alle forprosjekter. I tillegg til intern kompetanse i Forsvarsbygg benyttes ved behov ekstern fagkompetanse fra Forsvarsbygg sitt arkitekturråd og teknisk kvalitetsgruppe til kvalitetssikringen.

B10 Universell utforming av fengsler og rettsbygninger.

Ansvarlig departement: JD

Oppstart: 2009

Fengslene ble innlemmet i statens husleieordning under Statsbygg i 2009. Det at Statsbygg nå eier og forvalter de fleste fengslene er med på å sikre en profesjonell forvaltning også med hensyn til universell utforming.

For alle nye tinghus blir det lagt til grunn en kravspesifikasjon (byggeprogram) som ivaretar alle krav til universell utforming av lokalene. Byggeprogrammet revideres våren 2010 i samarbeid med Statsbygg, bl.a. for å sikre at kravene er i henhold til gjeldende regelverk.

Når det gjelder utstyr til hørselshemmede, så er det pr. i dag kun seks domstoler som ikke har utstyr i noen saler. Tre av disse vil få nye lokaler i løpet av 2010 og 2011 med utstyr for hørselshemmede i alle saler med høyttaleranlegg. Det er en målsetting at de resterende tre domstolene skal få installert utstyr for hørselshemmede i minst en sal i løpet av 2010/2011.

B11 Universell utforming av bygninger i helsetjenesten og sosialtjenesten.

Ansvarlig departement HOD og AD

Oppstart: 2010

Kommunene har ansvar for utforming av bygninger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

I følge Retningslinjer for investeringstilskudd fra Husbanken til sykehjemsplasser og omsorgsboliger, skal disse bygningene ha energieffektive løsninger og baseres på prinsippene om universell utforming. Det forutsettes videre at krav i arbeidsmiljøloven, plan- og bygningsloven og byggeforskriftene blir oppfylt. Regelverket forvaltes av KRD ved Husbanken.

Spesialisthelsetjenesten har utarbeidet en veileder *Bra for alle — nødvendig for noen* som har som siktemål å gi spesifikke føringer i forbindelse med planlegging av nybygg, og ombygging og forvaltning av eksisterende bygg. Denne skal bidra til å sikre at helsebygg innenfor statlig virksomhet får universell tilgjengelighet/brukbarhet. Veilederen ligger på hjemmesiden til Helsedirektoratets Kompetansenettverk for sykehusplanlegging: www.sykehusplan.no. Veilederen vil bidra til at nasjonale føringer vedr. krav om universell tilgjengelighet i bygg blir fulgt ved planlegging av nybygg, rehabilitering/ombygging av eksisterende bygg og forvaltning av bygg.

B12 Universell utforming av nye statlige formålsbygg

Ansvarlig departement: FAD og Utbyggingsansvarlige departementer

Oppstart: 2009

Justisdepartementet viser generelt til at hensynet til universell utforming vil være en viktig faktor både ved reforhandling av leiekontrakter, nye kontraktsinngåelser og ved anskaffelse av nye bygg i justissektoren.

I politiet vil Politiets data- og materielltjeneste (PDM-T), som kompetanseorgan innenfor bygg- og eiendomsforvaltning, sørge for å bidra til at politidistriktene har tilstrekkelig oppmerksomhet på universell utforming. PDMT fasiliterer erfaringsoverføring på tvers av distrikter og særorgan.

Universell utforming som teknisk kvalitet og kvalifikasjonskriterium i anskaffelsesprosesser vil innføres sammen med ny byggehåndbok for politi- og lensmannsetaten.

Utlendingsdirektoratet (UDI) har ansvar for å gi tilbud om innkvartering til asylsøkere. Etableringa av asylmottak skjer etter lov og forskrift om offentlige anskaffelser. De som står for selve mottaksdriften er i dag private driftsoperatører, frivillige organisasjoner eller kommuner. I noen tilfeller er det UDI som står som leietaker av bygningene. UDIs oppdrag er at mottakstilbudet skal differensieres etter hvilke behov beboerne har. Derfor er flere av mottakene tilpasset beboere med nedsatt funksjonsevne.

I St.prp.nr. 37 (2008-2009) om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid ble det bevilget 30 mill, kroner til UDI.

Midlene var øremerket til investeringer til ombygging av asylmottak for bedre tilrettelegging for funksjonshemmede og skjerming av enslige kvinner. Totalt er det 49 prosjekter under gjennomføring, hvorav ni er prosjekter rettet spesielt mot funksjonshemmede, og 13

prosjekter er rettet både mot kvinner og funksjonshemmede.

Regjeringen utnevnte i 2009 et utvalg som ser på tilbudet til beboere i asylmottak, og dette arbeidet skal ferdigstilles 30. juni 2011.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet viser til at krav om oppfyllelse av universell utforming er implementert i styrende dokumenter for prosjekter som Statsbygg er byggherre for, og følges nøye opp gjennom alle prosjektets faser. I pågående prosjekt er Statens byggtekniske etat og Husbankens temaveiledning «Bygg for alle» lagt til grunn for valg av universelle løsninger.

Ny teknisk forskrift, med nye krav til universell utforming, trådte i kraft 1. juli 2010. Statsbygg vil, i samarbeid med oppdragsgivende departement, legge til grunn at de nye kravene skal innfris ved planlegging og bygging av nye bygg.

Forsvardepartementet se B9

B13 Universell utforming av Statsbyggs bygningsmasse

Ansvarlig departement: FAD

Oppstart: 2005

Eksisterende bygg oppgraderes suksessivt i henhold til Statsbyggs handlingsplan. Statsbygg avsetter årlig et beløp for tiltak innen universell utforming. Tiltaket pågår til kravene om universell utforming er innfridd i tråd med visjonen, dvs, innen utgangen av 2025. I 2009 ble det gjennomført tiltak for ca 25,5 mill, kroner, tilsvarende 7,1 pst. av det ordinære vedlikeholdsbudsjettet til bygg som Statsbygg forvalter.

B14 Universell utforming av bygg som leies av statlige virksomheter.

Ansvarlig departement: Alle relevante departementer

Oppstart: 2009

Når statlige sivile virksomheter inngår leiekontrakter for lokalisering i private bygg eller reforhandler eksisterende kontrakter, bør det sikres i kontrakten at bygget blir oppgradert i hht. krav til universell utforming innen 2025. Den statlige leietakeren bør sørge for at manglene blir kartlagt og utbedret. Etter § 9 i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, er det leietaker som er ansvarlig for at lokalene er universelt utformet. Departementene har det overordnede ansvaret for at kartlegging og gjennomføring av universell utforming innenfor sine virksomhetsområder.

FAD har utarbeidet utkast til instruks om saksbehandling ved leie av lokaler i markedet og håndtering av byggeprosjekter i statlig sivil sektor. Utkastet blir sendt på høring til departementene i 2010. I instruksutkastet foreslås det at krav til universell utforming skal innarbeides i funksjonsbeskrivelsen. Funksjonsbeskrivelse skal utarbeides uavhengig av om lokalanskaffelsen skal skje gjennom leie i markedet eller gjennom ny- og ombygging av statlig eide bygg.

B15 Kulturminner og universell utforming

Ansvarlig departement: MD

Oppstart: 2009

Riksantikvaren jobber spesielt med universell utforming og formidling når det gjelder ruiner, bergkunst og skjøtsel av arkeologiske kulturminner. Særskilte prosjekter i 2009 var Eidsvollsbygningen, St. Nikolas kirkeruin, Fetsund lenser og tilskott til Norsk kulturarv.

Riksantikvaren deltar i flere kommunerelaterte nettverk initiert av Miljøverndepartementet og viser i disse sammenhenger til aktuelle veiledere om universell utforming.

RA medvirket til utgivelse av Nordisk Råds rapport «Accessibility to Cultural Heritage». Arbeidet med å revidere RA strategi- og tiltaksplan for universell utforming 2007 -10 ble igangsatt.

B16 Krisesentre, voldtektssentre, incestsentre, barnevernsinstitusjoner og familievernkontor.

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: Løpende

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet følger opp krav til universell utforming ved anskaffelser både når det gjelder leie av bygninger, kommunikasjonsmidler, sikkerhetsinstallasjoner, drifts- og administrasjonsheter og opparbeidelse av uteområder.

Mange av lokalene eies av Statsbygg som ivaretar dette hensynet ved utformingen av nye bygg.

Eksisterende bygg tilrettelegges for den enkelte ansatte og bruker i den grad det er nødvendig og rimelig i henhold til gjeldende lovverk.

Husbanken gir ikke grunnlån dersom universell utforming ikke vektlegges i denne type bygg.

Husbanken påvirker også indirekte ved informasjon til etat, kommune m.v.

B17 Handlingsplaner for universell utforming i universiteter og høyskoler

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: Løpende

Strategiprojektet for etablering av handlingsplaner ved universiteter og høyskoler har eksistert siden 2007.

Prosjektet drives av Universell (Pådriverenheten ved NTNU) og er inkludert i de faste oppgavene til enheten. Besøk ved lærestedene og utvikling og distribusjon av materiell er sentrale virkemidler.

I forbindelse med strategiprojektet ble følgende læresteder besøkt i 2009:

- Høgskolen i Finnmark
- Høgskolen i Gjøvik
- Høgskolen i Lillehammer
- Høgskolen i Molde
- Høgskolen i Nord-Trøndelag
- Høgskolen i Sør-Trøndelag (to besøk)
- Høgskolen i Vestfold
- Høgskolen i Østfold
- Høgskolen i Volda
- Mediehøgskolen Gimlekollen
- NTNU

Ved alle møtene med disse lærestedene var universell utforming av læringsmiljø et hovedtema, men også individuell tilrettelegging. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven har blitt gjennomgått på flere av møtene, mens informasjon om universell utforming som faglig begrep har kun unntaksvis vært i fokus.

Universell forsetter informasjonsarbeidet i 2010, og vil da legge sterkere vekt på det faglige innholdet i begrepet universell utforming enn tidligere.

B18 Nettstedet Rådgivningstjenesten for skoleanlegg.

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: Løpende

Rådgivningstjenesten omfatter rehabilitering og nybygg av skolebygninger og skoleanlegg. Den formidler forskningsbasert kunnskap om arkitektur og pedagogikk, universell utforming og tilrettelegging for daglig fysisk aktivitet.

Tjenesten består av en kunnskapsbank, en svartjeneste per telefon og e-post og en årlig konferanse om skoleanlegg.

Tjenestens nettsted ligger på adressen: <http://skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/>

B19 Skolebyggprisen.

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: Løpende

Skolebyggprisen ble opprettet av Utdanningsdepartementet med Norsk Form som sekretariatet. Prisen skulle inspirere skoleeiere til å bygge anlegg av høy kvalitet. Skolebyggprisen er nå avviklet.

B20 Veiledningsmateriell til anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Ansvarlig departement: KUD

Kulturdepartementet ved Idrettsavdelingen har to veiledere under utarbeidelse, hvor tema universell utforming har en sentral plass. Dette er:

- Veileder om garderobeanlegg
- Veileder for utforming av styrketreningsrom

Idrettsavdelingen vil belyse temaet universell utforming og tilgjengelig i alle nye publikasjoner

samt i forbindelse med revidering av eksisterende publikasjoner.

Utgifter er dekket innenfor ordinære budsjetter og publikasjonene ferdigstilles etter planen i løpet av 2010.

B21 Ny veileder for tilgjengelighet og universell utforming av anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Ansvarlig departement: KUD

Oppstart: 2010

Revidering og omarbeidelse av innholdet i eksisterende veileder er godt i gang.

Departementet har i forbindelse med utarbeidelsen av den nye veilederen «Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg» etablert en ressursgruppe med representanter fra Delta-senteret, Norges Handikapforbund og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. Ressursgruppa bidrar med innspill til tema, utforming av tekst og faglig kvalitetssikring.

Utgifter er dekket innenfor ordinære budsjetter. Veilederen skal etter planen tas i bruk i løpet 2010.

B22 Husbankens kompetansetilskudd skal medvirke til ny utvikling og kunnskap innen universell utforming.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: Løpende

Prosjekter innenfor universell utforming som har fått kompetansetilskudd i 2009:

Pilot/ressurskommunene Time og Klepp har sammen bygget Frøyland og Orstad kirke.

Time kommunestyre vedtok i 2005 at kirken skulle bygges etter prinsippene for universell utforming. Husbanken har gitt tilskudd til rapporten «Fra politisk vedtak til ferdig resultat» som kan være inspirerende og motiverende for mange.

Rapporten har høy kvalitet og gode bilder som viser forskjellige løsninger. Husbanken kjøpte 8 bilder til fri benyttelse. (Tilskudd kr 200.000,-)

NTNU i Trondheim har fått tilskudd til en Professor II-stilling (20 %) ved AB-fakultetet øremerket undervisning i universell utforming. Undervisningen er tenkt som kurs på de ulike nivåer. (Tilskudd kr 500.000,-)

BAS (Bergen Arkitektskole) har fått tilskudd til en 50 % Professor II-stilling til undervisning i universell utforming. Undervisningen integreres i den alminnelige, generelle virksomheten, på alle nivåer og plan. Professor Camilla Ryhl fra Danmark er tilsatt og i gang med undervisningen. (Tilskudd kr 500.000,-)

Diakonhjemmets Høgskole i Rogaland har fått tilskudd til å etablere nytt studie i universell utforming. Oppstart er høsten 2010. (Tilskudd kr 200.000,-)

B23 Universell utforming inkluderes i Bygningsinformasjons modeller (BIM)

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: Løpende

I fremtiden vil det være mulig å sjekke elektronisk om krav til universell utforming er i varetatt. Dette vil bli gjort i forbindelse med byggemelding ved bruk av ByggSøk.

Statens bygningstekniske etat arbeider for at nødvendige nasjonale og internasjonale standarder blir utviklet, og at teknologien blir tatt i bruk i forvaltning og næring.

B24 Husbanken vil framskaffe og presentere eksempler på gode prosjekter og prosesser når det gjelder universell utforming.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

Eksempler på gode prosjekter og prosesser utvikles blant annet gjennom Husbankens kompetansetilskudd (se tiltak B 26) og utvelgelse av prosjekter i Statens Byggeskikkpris. Formidlig skjer på Husbankens nettsider, blant annet i Husbankens Boligdatabase.

Husbanken utarbeidet i 2009 et vedlegg på 16 sider til Kommunal rapport om universell utforming. Utarbeidelsen skjedde i samarbeid med andre instanser.

B25 Husbanken inkluderer universell utforming i intensjonsavtaler med viktige utbygere slik at en i størst mulig grad sikrer gode kvaliteter i byggeprosjekter.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

Husbanken har brukt intensjonsavtaler med utbyggere, og samarbeidsavtaler med kommuner, aktivt, og ser dette som et velegnet virkemiddel for å få til nytenking og produktutvikling, samt utvikle nye boligkonsepter, uteområder, område-løft osv. Dette gjelder ikke minst boligkonsepter for unge. Avtalene gir overbygning og forutsigbarhet for senere lånesøknader, og legger også premisser for kompetanseoppbygging innenfor universell utforming.

B26 Husbanken skal ha fokus på universell utforming i forbindelse med pålagte oppgaver.

Ansvarlig departement: KR D

Oppstart: 2009

Universell utforming er naturlig innbakt i alle saker som får investeringstilskudd.

Arbeidet med universell utforming har høyt fokus også når det gjelder lån til barnehager, kommunale utleieboliger og studentboliger, både nybygg og utbedring.

B27 Universell utforming inkluderes i handlingsplan for arkitekturpolitikken/ arkitekturpolitisk dokument.

Ansvarlig departement: KUD

Oppstart: 2009

Det arkitekturpolitiske dokumentet *arkitektur. nå* ble offentliggjort 27. august 2009. Dokumentet beskriver visjoner, mål og hovedutfordringer og angir viktige innsatsområder. Hele 13 departementer har samarbeidet om dette og en rekke tiltak under departementenes ansvarsområder skal følges opp i dialog med fagfeltet.

Kravet til universell utforming gjennomsyrrer planen og er nevnt i visjonen: «God arkitektur skal bidra til høy livskvalitet, og gi attraktive, funksjonelle og universelt utformede byggverk og omgivelser. Arkitekturen skal bidra til velferd, bærekraft og verdiskaping».

Planen ble presentert på seminar i Norske Arkitekters Landsforbund 27. november 2009, den konferansen internasjonale arrangert av EFAP i Stockholm 4. desember 2009 og på EXPO Shanghai i 2010.

Arkitektur, nå er et dynamisk dokument som markerer starten på et arbeid som skal følges opp.

Publikasjonen Arkitektur, nå foreligger på norsk og engelsk.

B28 Avskrivningsreglene for faste tekniske installasjoner i næringsbygg forbedret.

Ansvarlig departement: FIN

Oppstart: 2009

Dette tiltaket er gjennomført ved lovforslag i Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) kapittel 13 og Stortingets lovvedtak 12. desember 2008 nr. 99. Endringen er inntatt i skatteloven § 14-41 første ledd ny bokstav j og § 14-43 første ledd ny bokstav j.

B29 Honorere gode eksempler på universell utforming gjennom utdeling av pris.

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2010

Det ble i 2009 arbeidet med å avklare hovedinnhold og retning for prisen og hvilke instanser som var aktuelle for å stå for tiltaket.

Arbeidet med prosjektet startet i 2010.

3.1.2 Boligbygg

BB1 Husbankens grunnlån.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: Løpende

Ny og revidert veileder til grunnlån med skjerpede krav til universell utforming ble sendt på høring til bransjen 28.mai 2010.

BB2 Husbankens tilpasningstilskudd.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: Løpende

Tilskuddet videretildeles til kommunene, som igjen fordeler til sine innbyggere etter søknad. Tilskuddet er gjenstand for behovsprøving, både når det gjelder funksjonsnedsettelse og økonomi. Barnefamilier er spesielt prioriterte.

Ettersom dette tilskuddet i stor grad videretildeles til familier med barn med spesielle behov, har det direkte betydning for etablering av, og tilpasning til, flere boliger med universell utforming.

BB3 Husbankens tilskudd til prosjektering og utredning.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: Løpende

Tilskuddet fordeles direkte til søkerne fra Husbanken, og brukes til å utrede og planlegge nødvendig tilpasning av bolig for personer med spesielle behov. Også her er resultatet bedre tilgjengelighet i boliger, selv om de enkelte sakene gjerne går utover universell utforming og er spesialtilpasset brukerens behov.

BB4 Skjerpede heiskrav i flerbolighus

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2010

I ny byggeteknisk forskrift er kravet til heis skjerpet. I § 12-3 annet ledd stilles det krav om heis i bygning med tre etasjer eller flere som har boenhet.

Kravet gjelder ikke der atkomst fra inngangsparti til boenhet kun går over én etasje. Videre vil det være krav til heis med plass til sykebare i alle bygg med tre etasjer eller flere.

BB5 Boligbygg innen forsvaret utformes med universell utforming.

Ansvarlig departement: FD

Oppstart: Løpende

Forsvarets nye boligbygg vil bli vurdert i forprosjektet tilsvarende som for investeringer i alle andre typer bygg og anlegg.

3.2 PLANLEGGING OG UTEOMRÅDER

P1 Styrke universell utforming i kommunal og regional planlegging.

Ansvarlig departement: MD

Oppstart: 2009

Alminnelig del og plandelen som framhever hensynet til universell utforming trådte i kraft i 2009. Det er utgitt temaveileder for universell utforming i plan på nettet. Miljøverndepartementet gjennomførte opplæring i ny lov rettet mot regionalt nivå, som grunnlag for fylkesmennenes og fylkeskommunenes veiledning overfor kommunene. En firedel av kommunene og ni fylker har planer som inneholder krav eller bestemmelser om universell utforming.

Universell utforming i planleggingen er integrert mål i tiltaket K1.

Arbeidet med forslag til Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming med tilhørende veileder ble gjenopptatt som Statlige planretningslinjer.

P2 Geografisk informasjonssystem for innhenting og presentasjon av data om universell utforming.

Ansvarlig departement: MD

Oppstart: 2009

Statens kartverk igangsatte utvikling av fagtema «tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne» i det sentrale bygningsregisteret Matrikkelen. Innenfor det nasjonale geodatasamarbeidet Norge digitalt ble arbeid med en felles *Tilgjengelighetsportal* på nett igangsatt, samtidig med igangsetting av kartlegging av tettsteder. Ti tettsteder ble kartlagt i 2009.

P3 Friluftsområder og lokal luftkvalitet.

Ansvarlig departement: MD

Oppstart: 2009

Direktoratet for naturforvaltning har i 2009 arbeidet med friluftsliv for funksjonshemmede, og herunder tilgjengelighet og universell utforming som en integrert del i DN's ordinære arbeid. Det gjelder sikring og tilrettelegging av friluftslivsområder og i forvaltning av verneområder. Det er gjennomført flere ulike prosjekter og satsinger. Gjennom Kostra rapporterer ca 200 kommuner at de har friluftsområder som er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne.

Kartlegging av tilgjengelighet til friluftsområder har foregått i flere år i et samarbeid mellom DN,

Friluftsrådernes landsforbund (FL) og Norges handikapforbund (NHF). Nesten alle fylker er kartlagt. Gjenværende påregnes ferdig i 2010. I 2009 bidro Statens kartverk til videreutvikling av metodikken i kartleggingen. Kartlagte områder er vist i kartverkets informasjonsportal og på www.godtur.no. Det er også gitt penger til tilrettelegging av DNTs hytter, områder og aktiviteter.

Arbeidet med en handlingsplan for lokal luftkvalitet er startet. Klima- og forurensningsdirektoratet har utarbeidet forslag til retningslinjer for behandling av lokal luftkvalitet i arealplanlegging.

P4 Universell utforming i områdeutviklingsprosjekter.

Ansvarlig departement: KR D

Oppstart: 2009

Husbanken har fokus på universell utforming i alle prosjekter der virksomheten er involvert.

P5 Helse i plan.

Ansvarlig departement: HOD

Oppstart: 2009

Tiltakene i Helse i Plan ser ut til å være gode grep med tanke på å fremme folkehelse og universell utforming.

I underveisrapporteringen påpekes det at 65 % av Helse i Plan - kommunene har et «universell utformingsfokus» mot bare 38 % for resten av landets kommuner (NIBR, 2009:102).

Universell utforming er godt forankret i planverket til helse i plan kommuner: av 26 kommuner har 10 forankret universell utforming i en plan mens 13 har forankret det i mer enn en plan. Tre kommuner

har ikke forankret universell utforming i noen plan. Samfunns- og arealdel er viktigste planforankring (Rapport 7, Møreforskning Volda, 2010).

Det arbeides med årsrapport for 2009, som skal legges frem i oktober 2010. Helse i Plan prosjektet avsluttes i løpet av 2010. Erfaringene vil kunne være av stor verdi for den framtidige folkehelsesatsingen og videre implementering av universell utforming.

3.3 TRANSPORT

T1 Integre universell utforming i planverket.

Ansvarlig departement: SD

Oppstart: Løpende

Handlingsprogram til Nasjonal transportplan 2010-2019 er utarbeidet. SDs underliggende etater og virksomheter rapporterer på tiltak i Nasjonal transportplan (NTP) i det ordinære rapporteringssystemet.

Arbeidet med universell utforming er en integrert del av etatsstyringen. Etatenes planlagte aktivitet framgår i de årlige budsjett, og utdypes i de årlige tildelingsbrevene. Etatene og selskapene rapporterer aktiviteten i tertial-, og årsrapportering samt i de årlige statsbudsjett.

T2 Informasjon. Informasjon på stasjoner og reiseplanlegger.

Ansvarlig departement: SD

Oppstart: Løpende

Planlagte stasjonstiltak er forankret i NTP og Jernbaneverkets «Handlingsprogrammet 2010-19», programområdet for Stasjoner og knutepunkt.

Arbeidet med bedre informasjon på jernbanestasjoner pågår i dialog med brukerorganisasjonene.

Jernbaneverket mottok via Samferdselsdepartementet i 2007 midler til Tiltak T 2.3 i Handlingsplan for økt tilgjengelighet: «Prosjekt for Universelt utformet informasjonssystem – pilot». Omfanget av pilotprosjektet ble i 2009 redusert til å omfatte en «tale-enhet/lyddusj». En slik enhet har i 2010 vært testet i JBV's lokaler i Stortorvet 7. Det er forberedt en utplassering på Oslo S.

Samferdselsdepartementet har i dialog med fylkeskommunene, transportetatene og kollektivtransporttilbyderne arbeidet med å få etablert et spleiselag for etablering av en nasjonal reiseplanlegger. Partene, som i en egen arbeidsgruppe kartlegger ulike aspekter ved et slikt samarbeid, er samstemt om at den nasjonale reiseplanleggeren skal bygge på dagens lokale reiseplanleggere. Det tas sikte på å starte etableringen i 2011-2012.

T3 Statlige kjøp av persontransporttjenester med tog.

Ansvarlig departement: SD

Krav til NSB blir ivaretatt i de årlige forhandlingene om kjøp av tjenester mellom Samferdselsdepartementet og NSB

NSB har bestilt nye togsett der krav om universell utforming er utviklet i dialog med brukerorganisasjonene. Togsettene vil bli levert i årsskiftet 2011 - 2012.

T4 Utvikling av transporttilbudet for personer med nedsatt funksjonsevne -bestillingstransport og TT-ordningen.

Ansvarlig departement: SD

Oppstart: 2009

Regjeringen etablerte i 2009 et treårig prosjekt med formål å prøve ut samordning av bestillings-transport og tilrettelagt transport (TT-tjenesten). Samtlige fylkeskommuner ble invitert til å levere forslag til prøveprosjektet. Oslo, Østfold, Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag søkte om og fikk tildelt midler til å delta i forsøket.

Gjennom forsøket skal det foretas en utbygging av bestillingstransporten, dvs. den etterspørselsstyrte kollektivtransporten der brukeren innen et fastsatt tidspunkt melder inn sine reiseønsker til en transportsentral e.l., hvor de individuelle transportbehovene blir samordnet. Samtidig skal det gjøres tilpasninger i regelverket for TT-tjenesten i de fylkene som deltar i prøveprosjektet, slik at flest mulig av TT-turene blir gjennomført gjennom den ordinære kollektivtransporten, herunder bestillingstransport og serviceruter som er åpne for alle. TT-tilbudet for de som ikke kan gjøre bruk av det utbygde bestillingstransporttilbudet må opprettholdes.

Samferdselsdepartementet ønsker med forsøket å kartlegge om en slik organisering vil frigjøre ressurser som fylkene kan bruke til å styrke TT-tilbudet til de brukerne som har særskilte behov, om det vil være mulig å dekke hoveddelen av reiser for en andel av brukerne gjennom åpne fellestransporter, og om nye brukere som har begrenset mobilitet nå vil få bedret sin mobilitet.

Forsøkene gjennomføres i nær dialog med de funksjonshemmedes organisasjoner.

Prosjektet vil bli evaluert i 2011.

T5 Den sammenhengende reisekjeden-ansvar og koordinering.

Ansvarlig departement: SD

Strategi for hvordan denne strategien skal legges opp er under utredning i transportetatene som en del av rulleringen av Nasjonal transportplan for 2014-2023.

T6 Det tas sikte på at forskrift om universell utforming av forstads- og ekspressbusser (motorvogn i løyvepliktig transport) m v vil bli fastsatt i løpet av 2009.

Ansvarlig departement: SD

Oppstart: 2009

Forskriften om universell utforming av forstads- og ekspressbusser mv. ble fastsatt 3. desember 2009 og trådte i kraft 1.1.2010. Nye busser med mer enn 23 passasjerplasser som skal gå i rute i Norge skal være tilgjengelig for bevegelseshemmede, eller universelt utformet. Kravene har vært gjeldende for alle nye bybusser siden 13. februar 2004. For nye forstads- og ekspressbusser som skal gå i rute, er det stilt krav om tilgjengelighet for funksjonshemmede fra 1. januar 2010. For ekspressbusser er det siden 1. januar 2006 krav til utførelsen av transporttjenesten for personer med redusert bevegelse. Kravet gjelder samtlige ekspressbusser uavhengig av om vilkåret er gitt ved løyvetildelingen.

For turbusser, og for busser med inntil 23 passasjerplasser (busser i klasse A og B), er det ikke fastsatt særskilte krav til tilgjengelighet. Det er opp til transportkjøper å stille krav til transportøren om ønsket standard på dette materiellet.

T7 Forskrift om universell utforming av rullende materiell med jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane.

Ansvarlig departement: SD

Oppstart: 2009

Før en forskrift om universell utforming av rullende materiell kan fastsettes, må Kommissjonsvedtak 2008/164/EF om teknisk spesifisering for samtrafikkvegne vedrørende personer med redusert mobilitet i det transeuropeiske jernbanesystemet for konvensjonelle tog og høyhastighetstog bli innlemmet i EØS-avtalen. Status for innlemmelse er ennå ikke avklart.

T8 Ny forskrift om universell utforming i norsk luftfart.

Ansvarlig departement: SD

Arbeidet er startet opp i dialog med LDO og BLD, og forventes å pågå i 2011.

T9 Handlingsplan for tilgjengelighet på passasjerskip

Ansvarlig departement: NHD

Det ble i 2004 gjennomført krav til tilgjengelighet og tilrettelegging for bevegelseshemmede personer i forbindelse med gjennomføringen av direktiv 2003/24 om endring av direktiv 98/18.

I den sammenheng utarbeidet Sjøfartsdirektoratet i 2005 en nasjonal plan i henhold til direktivets artikkel 6b.2 Reglene er gjennomført I:

- Forskrift av 5. januar 1998 nr. 6 om bygging, utrustning og drift av hurtiggående fartøy som anvendes som passasjerskip eller lasteskip § 33.
- Forskrift av 28. mars 2000 nr. 305 om besiktelse, bygging og utrustning av passasjerskip i innenriks fart § 8D.

- Forskrift av 15. september 1992 nr. 695 om bygging av passasjer-, lasteskip og lekter § 39a.

Reglene tar for seg adkomst til fartøyet, skilt, kommunikasjon og meldinger, alarm og sikring av bevegelighet inne i fartøyet. Inn under disse hovedpunktene faller de fleste behov for tilrettelegging en person med nedsatt funksjonsevne måtte ha. Kravene til universell utforming gjelder for nye skip, samt ved ombygging av eksisterende skip i den grad Sjøfartsdirektoratet bestemmer i det enkelte tilfellet.

T10 Tilskuddsordningen til tilgjengelighetstiltak innenfor kommunenes og fylkeskommunenes ansvarsområde

Ansvarlig departement: SD

Ordningen med tilskudd til tilgjengelighetstiltak innenfor kommunenes og fylkeskommunenes ansvarsområde ble innført i 2006. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til raskere og bedre koordinert innsats fra alle aktører som må involveres i arbeidet for bedre tilgjengelighet i kollektivtransporten, gjennom å stimulere fylkeskommuner og kommuner til å prioritere tiltak for bedre tilgjengelighet. Ordningen delfinansierer kommunale og fylkeskommunale tiltak som støtter opp under statlige etaters og virksomheters egen innsats for bedre tilgjengelighet. Den er viktig for å gjøre hele reisekjeden tilgjengelig. Det kreves en lokal egenandel på minst 25 pst.

Evaluering av arbeidet i 2006 og 2007 viser at tilskuddordningen har ført til at kommuner og fylkeskommuner har kommet i gang med tilgjengelighetstiltak på sitt ansvarsområde, og ordningen har skapt entusiasme og ny aktivitet.

En større evaluering av ordningen ble startet opp høsten 2010 og vil bli ferdigstilt i løpet av 2011.

Ordningen administreres av Statens vegvesen.

Det tas sikte på å videreføre tilskuddsordningen.

T11 På riksvegnettet vil nærmere 100 knutepunkt og om lag 1500 - 2000 av totalt 6500 holdeplasser bli oppgraderte til ønsket standard innen 2019.

Ansvarlig departement: SD

Tiltaket blir fulgt opp i handlingsprogram til NTP for Statens Vegvesen.

T12 Identifisere og kvantifisere tiltak for universell utforming inn i kostnadsberegningens verktøyet for transport.

Ansvarlig departement: SD

Analysen er publisert som TØI-rapport 1039/2009 «Kollektivtrafikanter verdsetting av tiltak for universell utforming». Rapporten konkluderte med at kollektivreisende både med og uten funksjonsnedsettelse oppfatter tiltak for universell utforming i kollektivtransporten som kvalitetshevende. Tiltakene kan føre til at folk reiser mer.

3.4 IKT

IKT1 Hovedprosjekt for å avklare universell utforming innen IKT.

Ansvarlig departement: FAD

Tiltaket er en oppfølging av bestemmelsene i Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens §§ 2, 11 og 16 om etablering av et forvaltningsregime

for universell utforming av IKT i offentlig og privat sektor.

Tiltaket omfatter kartlegging av standarder og retningslinjer, utarbeiding av forslag til forskrift, etablering av tilsynsorgan og klageinstans, veiledning og informasjon, samt arbeid knyttet til utvikling av standarder, indikatorer, politikk og videreutvikling av regelverk på området.

Ved inngangen til 2009 var det avsatt 5,5 millioner kroner til utredninger, informasjonsarbeid og lignende knyttet til gjennomføringen av tiltaket. Da Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) var nyetablert, igangsatte FAD kartleggingsarbeidet. Overføring av oppgavene til Difi ble utsatt til september 2009, sammen med 2 065 000 kroner. Noen av oppgavene ble igjen i FAD av samme grunn som nevnt over.

IKT2 Universell utforming på internett.

Ansvarlig departement: FAD

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) skal være pådriver for universell utforming på internett.

Difi gjennomfører årlig en vurdering av kvaliteten på om lag 700 offentlige nettsted. I tillegg brukes resultatene fra evalueringen som utgangspunkt for veiledning og prosjekter innrettet for kvalitetsforbedring av offentlige nettsteder. Resultatet fra vurderingene viser jevn forbedring av kvaliteten på nettstedene.

Kvalitetsvurderingen er en årlig vurdering, mens de relaterte prosjektene hovedsaklig blir gjennomført på årsbasis og innenfor kalenderåret.

IKT3 Evaluering av digitale læringsplattformer

Ansvarlig departement: KD

Det er igangsatt en egen evaluering av digitale læringsplattformer.

IKT4 Styrket tilrettelegging for døve og hørselshemmede i TV og på kino.

Ansvarlig departement: KUD

KUD sendte høsten 2009 på høring et forslag om lovfesting av krav om tvteksting for NRK og de største kommersielle kringkasterne. Proposisjon ble fremmet for Stortinget høsten 2010.

Status er uendret for teksting av kino. Prosessen med overgangen til digital kino vil skje i perioden 2009-2014.

I 2009 støttet Film & Kino teksting av fire norske filmer. Det totale støttebeløpet var 817 743 kr. Film & Kino har i avtale med KUD forpliktet seg til å sette av 1 mill kr til dette formålet i 2010.

IKT5 Utvikling av teknologi for talegjenkjenning.

Ansvarlig departement: KUD

Medietilsynet har siden 5. desember 2006 hatt prosjektansvaret for arbeidet med å utvikle teknologi for talegjenkjenning. Arbeidet er gjort i nært samarbeid med NRK og TV 2. I 2009 ble det gjennomført en anbudskonkurranse. Ett selskap leverte anbud på oppdraget.

KUD besluttet i april 2010 å skrinlegge prosjektet.

Totalt er det siden 2006 bevilget 8 mill kr til prosjektet. Prosjektet har brukt nærmere 1,3 mill kr. De gjenværende midlene er omdisponert til andre formål.

IKT6 Telefonavis.

Ansvarlig departement: KUD

Telefonavisa er et gratis tilbud til blinde, og omfatter nå 7 nettaviser samt et tilbud med «ukebladstoff».

Til budet er utvidet det siste året slik at Drammens Tidende, Hamar Arbeiderblad, Aftenposten og lettlestavisa Klar Tale nå ligger med sine papirutgaver på telefonavisa. Telefonavisa rapporterer at de har om lag 1.500 lyttere hver uke. KUD har støttet tiltaket siden 2006.

KUD har ikke tilgang til telefonavisas totale budsjett. Kun regnskapsrapportering i forhold til det tilskuddet de mottar. Dette har de siste årene har vært på kr 500 000.

Det foreligger ikke kjente planer om å avvikle tiltaket, tvert imot arbeides det for å få ytterligere aviser på plass i ordningen.

IKT7 IT-funk videreføres.

Ansvarlig departement: BLD

IT Funk støttet i 2009 21 prosjekter, deriblant 10 forprosjekter og 4 hovedprosjekter. Innsatsen knyttet til IKT for mennesker med nedsatt kognitiv funksjon er videreført og utvidet med nye brukergrupper, deriblant ungdom. Resultatet fra et slikt prosjekt ble kåret til «Årets hjelpemiddel 2009» på Nordens største hjelpemiddelmesse Health & Rehab i Danmark.

IT-funk mottok 5,6 millioner fra BLD i 2009.

Mer informasjon om IT-Funk finnes på nettsidene <http://www.itfunk.org/>

IKT8 Syntetisk tale på skatteetatens web-sider.

Ansvarlig departement: FIN

Skattedirektoratet har i brev 12. april 2010 opplyst at dette tiltaket ble innført på skatteetaten.no i juni 2009.

IKT9 Utvikle lesbare tabeller for blinde.

Ansvarlig departement: FIN

Statistisk sentralbyrå har i brev 3. mai 2010, opplyst at dette tiltaket ikke ble startet på grunn av manglende finansiering.

KT10 Vurdere tiltak for at ByggSøk skal være i samsvar med WAI-standard

Ansvarlig departement: KRD

Statens bygningstekniske etat har startet en prosess for å implementere WAI standarden i ByggSøk. Dette vil bli slutført i 2011.

Det er utarbeidet en rapport som viser hva som skal gjøres, men implementeringen prioriteres etter tilpasning til ny plan- og bygningslov mv.

IKT11 Husbanken skal gjennomgå sine nettsider for å gjøre dem mer tilgjengelige for personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig departement: KRD

Husbanken har gjennom hele 2009 og videre inn i 2010, arbeidet med en ny nettside som skal lanseres i 2011. For at alle skal kunne delta i informasjonssamfunnet, må offentlige nettstedet kunne brukes av alle.

Med universell utforming som et av Husbankens tre viktigste satsningsområder i det nye nettstedet, vil også selve portalen blir universelt

utformet i tråd med den nye Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

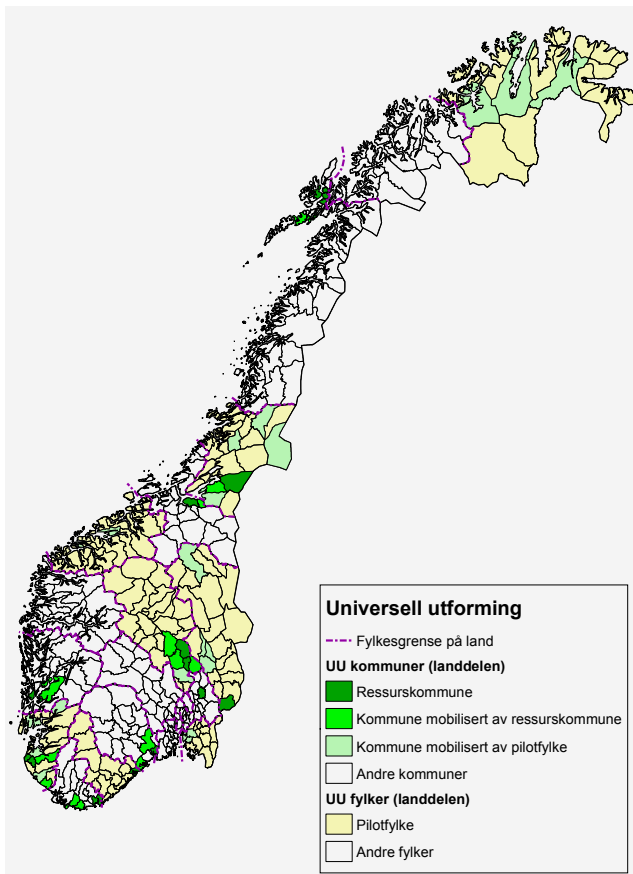
3.5 SEKTOROVERGRIPENDE TILTAK

3.5.1 Kommunesatsing

K1 Nasjonalt utviklingsprosjekt i fylkeskommuner og kommuner.

Ansvarlig departement: MD

Tiltaket ble igangsatt i 2009 med 13 kommuner og åtte fylker som deltakere. Alle de 17 pilotkommunene fra perioden 2005 – 2008 ble tilbudt å delta videre, men fire valgte å stå utenfor ressurskommunesatsingen i ny handlingsplan. De åtte fylkene ble valgt ut blant 13 søkere. Det er i fellesskap utviklet nasjonale prosjektbeskrivelser for de to delene av satsingen. Alle ressurskommunene og pilotfylkene har utarbeidet egne prosjektplaner som forholder seg til de to. De respektive fylkeskommuner og fylkesmenn er likeverdige parter i pilotfylket, men i hovedsak er fylkenes prosjektledere lokalisert i fylkeskommunene.

K2 Samarbeidsprogram med Kommunenes interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) om tiltak på kommunesektoren

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

Samarbeidet med KS er et ad hoc samarbeid om tiltak for universell utforming på kommunesektoren. Samarbeidet inkluderer blant annet kompetanseutvikling, informasjonsspredning og samordning av programmer og satsinger hvor universell utforming er relevant.

K3 Plan og bygningsloven gir hjemmel til å fastsette forskrifter om oppgradering av eksisterende bygninger, anlegg og uteområder.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

Byggesaksdel til ny plan- og bygningslov ble vedtatt i mars 2009, og trådte i kraft 1. juli 2010.

KRD har påbegynt arbeidet med å utrede kostnader og nytte ved krav om oppgradering av undervisningsbygg til en standard tilsvarende universell utforming.

K4 Bidra til at midler til regional utvikling og nyskaping kan gå til investeringer og planlegging i tråd med universell utforming.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

Tiltaket utgår.

K5 Kompetansehevingprogram for politikere og ansatte i kommunene.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

I 2009 har det vært arbeidet med å få på plass en plattform mellom samarbeidspartnerne slik at en felles fundert programbeskrivelse for hovedprosjektet kunne utarbeides.

Oppdragsbestilling for utvikling av kursmoduler rettet mot politikere og ansatte i kommunene er utarbeidet.

Det vil blant annet bli utviklet en modul om eksisterende bebyggelse med fokus på forvaltning drift og vedlikehold.

Høgskolen i Bergen fikk oppdraget med å utvikle kursmaterialet. Videre arbeides det med oppbygging av lokale agentkorps til markedsføring og lokal gjennomføring av kurs i universell utforming.

K6 Finanspolitisk tiltakspakke.

Ansvarlig departement: Flere departementer

Oppstart: 2009

Proposisjonen ble lagt fram av Finansdepartementet 26. februar i St.prp. nr. 37 (2008 - 2009) Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid. 130 mill ble øremerket tiltak for universell utforming. Flere tiltak har føringer med universell utforming.

Proposisjonen var en samleproposisjon på linje med proposisjon i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett eller nysalderingen.

3.5.2 Indikatorutvikling og standarder

IS1 Etablering av indikatorsystem for måling av universell utforming.

Ansvarlig departement: BLD

Nettverksforum for arbeidet ledes av Deltasenteret med deltakelse fra direktorater, statsetater, brukerorganisasjoner og faginstitusjoner.

Styringsgruppen for arbeidet ledes av BLD.

Deltasenteret la i 2009 fram en plan for arbeidet med nasjonale indikatorer for universell utforming basert på framdriftsplaner i de enkelte direktorater og fatetater som utvikler indikatorer.

Kulturdepartementet arbeider med å framskaffe et kriteriegrunnlag for å kunne vurdere

idrettsanleggs utførelse opp mot kravene til universell utforming og tilgjengelighet, skjer parallelt med utarbeidelsen av den nye veilederen «Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg».

Kriteriegrunnlaget skal brukes i forbindelse med idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for idrettsanlegg og tildeling av tilskudd fra spillemidlene.

Eventuelle utgifter dekkes innenfor ordinære budsjetter.

IS2 Standardisering. Utvikling av standarder for universell utforming.

Ansvarlig departement: BLD m fl

Norsk standard utfører en rekke standardiseringsarbeider i forhold til universell utforming. Arbeidene delfinansieres av flere departementer og statsetater.

En kartleggingsrapport om tilgang til tjenester ble lagt fram i desember 2009. Arbeidene ble finansiert av BLD.

Standard for universell utforming av uteområder er under utvikling og vil bli sluttført i 2011. Arbeidene ble delfinansiert av Deltasenteret og BLD.

Et prosjekt om kartlegging, veiledning og standardisering av reisekjeden ble finansiert av SD.

Standardiseringsprosjektet tilgjengelighet bygg ferdigstilles i 2010 som NS 11001. Arbeidene ble delfinansiert av Statens bygningstekniske etat

Innen IKT arbeider Standard Norge med standarder for universell utforming av selvbetjente IKT-løsninger (automater), utredning om plikt til universell utforming av IKT i grunnopplæring og høyere utdanning og standard for løsning av åpne datanett. Arbeidene ble finansieres av FAD.

Standard Norge har i tillegg ansvar for generell oppfølging av universell utforming på standardiseringsområdet. Dette ble finansiert av BLD og FAD (IKT-oppgaver)

De fleste av standardiseringsoppgavene går over flere år.

IS3 Inkorporere systematisk universell utforming i standardiseringsarbeidet fra forbrukersiden.

Ansvarlig departement: BLD

Prosjektet er gjennomført i 2009. «Universell utforming på tjenesteområdet - rapport fra kartlegging av spesifikasjoner, retningslinjer og standarder» utarbeidet av Standard Norge på oppdrag fra BLD ble ferdigstilt i desember 2009. Tiltaket hadde et budsjett på kr 200 000,-.

Anbefalingen fra prosjektet om å sette i gang arbeid med en generisk tjenestestandard hvor krav med hensyn til universell utforming inngår, følges opp i 2010.

IS4 Frikjøp av standarder fra Standard Norge som dekker UU

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet inngikk avtale med Standard Online AS om at sluttbruker får redusert pris på standardene NS

3041 (Skilting - Veiledning for plassering og detaljer) og NS 11010 (Tilgjengelige reiselivsmål - Krav som grunnlag for merkeordning) i en begrenset kampanjeperiode.

Kampanjen ble lansert i desember 2009.

3.5.3 Kommunikasjonspolitik

KOM1 Statlig kommunikasjonspolitik med sterkere vekt på at alle innbyggere skal inkluderes.

Ansvarlig departement: FAD

Oppstart: 2008

I sin kommunikasjon med innbyggeren skal staten være åpen, tydelig og tilgjengelig. Staten skal ta berørte innbyggere med på råd og involvere dem i utforming av politikk og tjenester. Staten skal sørge for at relevant informasjon når fram til alle berørte. Staten skal aktivt og i tide gi informasjon om rettigheter, plikter og muligheter. Statlig kommunikasjon skal oppleves enhetlig og samordnet. Kommunikasjonsansvaret følger saksansvaret. Ingen av disse går mao direkte på inkludering, men «nå-alle»-prinsippet og «åpenhetsprinsippet» ligger nært.

Den mest konkrete oppfølgingen av kommunikasjonspolitikken når det gjelder disse to prinsippene er det såkalte «Klar-språk»-prosjektet, ref kode «KOM 2». Ellers er det Difi som forvalter oppfølging av politikken, i samsvar med tildelingsbrev og årsrapporter. Formelt er det den enkelte statlige virksomhet som har ansvar for å følge opp, jf. Linjeprinsippet. Det er ikke gjort noen evaluering av dette fra FADs side. Dette er uansett noe tidlig, jf at politikken ble vedtatt så sent som 16. oktober 2009.

KOM2 «Klart språk» prosjektet skal gjøre det lettere å lese offentlig informasjon.

Ansvarlig departement: FAD

Oppstart: 2009

Prosjektet «Klart språk i staten» ble startet i 2008 og er et samarbeid mellom Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og Språkrådet. FAD er prosjekteier. 1 av 3 nordmenn mener det offentlige skriver uforståelig (INS Gallup 2009).

Prosjektet skal øke oppmerksomheten om klarspråk i statsforvaltningen og legge forholdene til rette for at statlige virksomheter skal forbedre språket i sin skriftlige kommunikasjon med innbyggerne. Prosjektet har flere virkemidler, slik som økonomisk støtte, faglig rådgivning og kurs, praktiske råd på www.klarspraak.no og utdeling av en klarsprakspris. Det var satt av ca. 3,5 millioner NOK til prosjektet i 2010.

Det har vært stor og stadig økende interesse fra virksomheter og departementer som vil forbedre og forenkle språket i virksomheten. Prosjektet «Klart språk i staten» blir videreført til 2012. I tillegg vil FAD satse på noen nye områder, eksempelvis arbeide for et klarere og mer forståelig språk i lover og forskrifter.

KOM3 Tegnspråk får økt betydning.

Ansvarlig departement: KUD

Oppstart: 2009

Arbeidet med å innlemme tegnspråk i en allmenn språklov er igangsatt. Det legges også opp til at Språkrådet får et utvidet ansvar som også omfatter tegnspråk.

KOM4 Statens bygningstekniske etat vil innrette virksomhetens informasjon og rutiner i tråd med universell utforming.

Ansvarlig departement: KR D

Oppstart: 2009

Statens bygningstekniske etat vil innrette virksomhetens informasjon og rutiner i tråd med universell utforming. Det er utviklet en informasjonsstrategi der universell utforming, brukertilpasning og WAI-standard er integrert. Strategien skal implementeres i informasjonsproduktene med prosjektoppstart høsten 2010.

KOM5 Husbanken vil vurdere søknadsskjema og brosjyremateriell i forhold til universell utforming.

Ansvarlig departement: KR D

Dette vil bli fulgt opp som en konsekvens av pågående revisjoner, for eksempel revisjon av Husbankens veileder for grunnlån og de nye nettsidene.

KOM6 Utvikling av nødnett slik at den kan brukes SMS, MMS eller e-post for å melde inn til nødhjelpsentralene.

Ansvarlig departement: JD/SD

Justisdepartementet vil sørge for at ovennevnte funksjonalitet blir lagt inn i forslaget om landsdekkende utbygging av Nødnett slik at nødnetatene er i stand til å motta slike meldinger på sine nødmeldesentraler.

Videre har Justisdepartementet anmodet om at Samferdselsdepartementet/ ekommyndighetene på sin side må ta ansvar for at nødmeldinger via nevnte ekomtjeneste kommer frem gjennom ekomnett til geografisk riktig nødmeldesentral

hos de tre nødetatene. Justisdepartementet har videre gitt uttrykk for at det ville være hensiktsmessig at det etableres et samarbeid mellom Direktoratet for nødkommunikasjon og tilsvarende etat på ekommyndighetens side, slik at man får et system som fungerer og ivaretar brukernes behov.

KOM7 Kurs i universell utforming, krav og løsninger for representanter for råd for funksjonshemmede.

Ansvarlig departement: BLD

Kommunal Kompetanse utarbeidet i 2008 en håndbok og påfølgende kursopplegg. Hensikten har vært å gjøre medlemmer i kommunale og fylkeskommunale rådene kjent med kommunal og fylkeskommunal forvaltning og oppnå størst mulig innflytelse på saksbehandling og politiske beslutningsorganer.

En referansegruppe med representanter fra rådene var med i utarbeiding av håndboka.

Prosjektet ble gjennomført med støtte fra Deltasenteret. Deltasenteret hadde ansvar for å trykke og distribuere håndboka.

Kommunal kompetanse gjennomførte i 2009 16 kurs med til sammen 335 deltakere. 6 kurs ble avlyst.

Håndboka distribueres gratis fra Deltasenteret og kan brukes uavhengig av Kommunal kompetanse. Det er trykket opp 2 opplag, så boka er benyttet langt utover de aktuelle kursene.

3.5.4 Barn og unge

BU1 Tilskottsordningen «Barn og unge i større bysamfunn»

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet forvalter tilskuddsordningen Barne- og ungdoms-tiltak i større bysamfunn (kap. 857 post 73).

Tilskuddsordningen er et virkemiddel for å bedre oppvekst- og levekår i større bysamfunn. For å nå disse målene legges det blant annet vekt på å stimulere til tiltak som fremmer deltakelse og likeverdige muligheter for barn og unge med nedsatt funksjonsevne (jf. Rundskriv Q-10/2009).

Som direkte følge av handlingsplanen Norge universelt utformet 2025, vil i 2010 følgende formulering tas inn i tildelingsbrevene som sendes byene som inngår i tilskuddsordningen: «Et av formålene med tilskuddsordningen Barne- og ungdoms-tiltak i større bysamfunn er deltakelse og likeverdig muligheter for alle. Vi ber om at kommunene som mottar tilskudd gjennom denne ordningen vektlegger universell utforming ved tilrettelegging av aktiviteter og tiltak.»

BU2 Fritidstilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

Som en oppfølging av kartleggingen av unge funksjonshemmedes fritid og sosiale tilhørighet (NOVA-rapport 9/09), vil Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2010 ta initiativ til en eksempelsamling med kommunale tiltak

som har ført til vellykket deltakelse blant unge funksjonshemmede.

Ekspertgruppeutredningen om ungdoms fritidsmiljø, demokratisk deltakelse og innflytelse (2009) vil bl.a. bli fulgt opp gjennom forskningsprosjektet «Åpne møteplasser – Fritidsklubber og ungdomshus». Gjennom prosjektet ønsker man bl.a. å undersøke hvordan åpne fritidstiltak fungerer som arenaer for både gutter og jenter og for inkludering av ulike ungdomsgrupper som utsatt ungdom, barn og ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn og barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne.

BU3 Vil vurdere tiltak i Bufetat, Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker og Barneombudet.

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

Tiltak vurderes i tildelingsbrev for 2010. Tildelingsbrev for 2009 ble avsendt i januar 2009 før Handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2010 var godkjent.

3.5.5 FoU

FOU1 Nyskappingsprogrammet «Innovasjon for alle».

Ansvarlig departement: NHD

Oppstart: 2009

Nyskappingsprogrammet Innovasjon for alle er en videreføring og oppfølging av satsingen «Design for alle» i Norsk Designråd.

Den nye handlingsplanen for universell utforming har to hovedaktiviteter:

- a.** Kunnskapsformidling, kompetanseoverføring og synliggjøring av Design for alle som strategi for brukersentrert innovasjon - rettet mot industri og næringsliv, designere, produktutviklere, utdanning og offentlig premissgivere (ulike kanaler og virkemidler)
- b.** Gjennomføring av ulike Design for alle - utviklingsprosjekter i samarbeid med norske bedrifter (skape suksesscases)

I 2009 fortsatte det strategiske samarbeidet med The Helen Hamlyn Centre RCA i London innenfor området «People Centred Design», og samarbeidet har fokusert på:

- Gjennomføring av samarbeidsprosjekt med THINK
- Utarbeidelse av Veileder — Design for alle i praksis
- Koordinering av bidrag til lærebok om Universell Design
- Foredrag om inkluderende design og THINK på Næringslivsdagen

Det er dessuten innledet dialog og gjennomført møte om mulig samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) innenfor inkluderende designprosjekter, med bakgrunn i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne som Norge underskrev i 2008.

Planleggingsarbeidet med å arrangere European Business Conference on Inclusive Design i mai 2010 startet med å finne sponsorer og søke etter relevante foredragsholdere.

Utviklingsprosjekter:

- Design for alle utviklingsprosjekt i Nyskappingsprogrammet med varme og ventilasjonsproducent Flexit og designkontoret Hareide Designmill.

- Nyskappingsprogrammets designprosjekt med THINK i samarbeid med Helen Hamlyn Centre RCA med støtte fra Norges forskningsråd.

Nyskappingsprogrammet i Norsk Designråd mottok 800 000 kroner fra BLD via handlingsplan for universell utforming. Programmet mottok midler fra IT Funk til dekning av bedriftsrelaterte prosjekt med Think.

Nyskappingsprogrammet har en antatt prosjektperiode i 2009-2013, den samme som Handlingsplanen for Universell utforming.

Videre arbeid:

- Etablere et Design for alle kompetansesenter.
- Nettverksbygging (Innovasjon Norge, Innovasjon og FoU).
- Internasjonal orientering. Arrangere European Business Conference 2010 og 2012.
- Samarbeidsprosjekter med industri og næringsliv.

FOU2 Samfunnsøkonomisk analyse universell utforming

Ansvarlig departement: BLD m fl

Oppstart: 2009

Flere departementer gjennomførere samfunnsøkonomiske analyser av universell utforming.

NIBR gjennomførte i 2009 en samfunnsøkonomisk analyse av forholdet mellom installasjon av heis og fallskader i trapp. Analysen ble finansiert av av BLD.

TØI arbeider med kost/nytte analyse av universell utforming av kollektivtrafikken på oppdrag fra Vegdirektoratet. Arbeidet avsluttes i 2010.

FOU3 Universell utforming innen universitets- og høyskolesektoren

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: 2009

Kompetansehevingsprosjektet har siden starten i 2007 vært et todelt prosjekt, hvor den ene delen består i å utvikle en plan for kompetanseheving om universell utforming i høyere utdanning, og den andre delen består i å stimulere eksisterende og nye prosjekter som tar sikte på å inkludere universell utforming som tema i undervisningen i relevante studieløp.

I 2009 ble arbeidet med kompetansehevingsprosjektet konsentrert rundt tildeling av stimuleringsmidler. Universell (pådriverenheten ved NTNU) lyste ut kr. 1 000 000,- til aktuelle prosjekter, og informasjon om dette ble sendt alle utdanningsinstitusjoner, samt aktuelle fagmiljøer og kontaktpersoner ved relevante fag.

Universell fikk 22 søknader fra til sammen 14 utdanningsinstitusjoner, og det totale søknadsbeløpet var på kr. 4 635 290,00. Følgende prosjekter fikk tildelingsbrev i løpet av desember:

- Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB): kr. 165 000,- (kr. 100 000,- til Institutt for landskapsplanlegging, og kr. 65 000,- til Institutt for matematiske realfag og teknologi)
- Høgskulen i Volda: Kr. 70 000,- til Avdeling for samfunnsfag og historie
- Bergen Arkitektskole (BAS): Kr. 100 000,-
- Høgskolen i Oslo: Kr. 100 000,- til Avdeling for ingeniørutdanning
- Høgskolen i Lillehammer: Kr 100 000,- til Avdeling for helse- og sosialfag (samarbeidsprosjekt med Høgskolen i Gjøvik og Universitetet i Oslo)
- Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AH0): Kr 100 000,- til Institutt for design

- Kunsthøgskolen i Oslo: Kr. 195 000,- til Fakultet for design
- NTNU: Kr. 70 000,- til Fakultet for arkitektur og billedkunst (samarbeidsprosjekt med Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo og SBI i Danmark)
- Nordiska Högskolan för folkhälsovetenskap (NHV): Kr. 100 000,-

FOU4 Forskning og kompetanse om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage.

Ansvarlig departement: KD

Oppstart: 2009

Kunnskapsdepartementet vil gjennomføre en undersøkelse av PPT sitt arbeid med barnehagen. Bakgrunnen for undersøkelsen var behovet for mer informasjon om dette temaet som en del av oppfølgingen av Midtlyngutvalget (OMU), særlig knyttet til hvorvidt PPT jobber systemrettet i barnehagen.

FOU5 Enhetskolen og universell utforming

Ansvarlig departement: BLD/Deltasenteret

Oppstart: 2009

Prosjektet 'Enhetskolen og universell utforming' ble utført av NIFU STEP på oppdrag av Deltasenteret, og resulterte i rapporten *En mangfoldig og universell grunnopplæring? - om hvordan mangfold ivaretas faglig, sosialt og fysisk fra 4. til 8. trinn i grunnskolen* (Rapport 9/2010)

Rapporten oppsummerer en kvalitativ undersøkelse som belyser hvordan noen skoler forstår og håndterer mangfoldet i elevmassen. Skolene som har vært valgt ut, har arbeidet spesielt med mangfold eller inkludering.

En bred forståelse av begrepet universell utforming ligger til grunn i undersøkelsen. Det

innebærer sosiale og faglige forhold som er nedfelt i skolens strategi og som sammen med fysiske forhold preger skolens virksomhet.

Universell utforming av læringsmiljøet handler om at det er skolen som må tilpasse seg elevene og ikke omvendt. Denne undersøkelsen tyder på at her er det en vei å gå. Intensjonene i opplæringsloven lar seg kanskje lettere realisere om man retter oppmerksomheten mot begrepet universell utforming fordi det favner både faglige, sosiale og fysiske forhold.

Rapporten kan lastes ned fra nettsidene til NIFU STEP: <http://www.nifustep.no/Norway/Sitepages/PublicationDetails.aspx?ItemId=2043&PublicationID=563>

FOU6 Forskning og utvikling av tekniske løsninger innen bolig og bygg.

Ansvarlig departement: KRD

Oppstart: 2009

I forbindelse med utarbeidelse av nye forskrifter om tekniske krav til byggverk er det utredet løsninger med hensyn til brannsikring og det er igangsatt arbeid med utvikling av grenseverdier og tekniske løsninger for gode lydforhold.

FOU7 Utredning av tilgang til varer, tjenester og informasjon rettet mot allmennheten for personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig departement: BLD

Oppstart: 2009

I Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) ble det varslet at Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) ville sette i gang en utredning av tilgang til varer, tjenester og informasjon for personer med

nedsatt funksjonsevne, med sikte på at lovbestemmelser om dette eventuelt vil kunne inngå i en samlet diskrimineringslov i framtida. Arbeidet med utredningen ble satt i gang i august 2008. En prosjektgruppe i BLD har hatt ansvar for utredningen.

Utredningen var planlagt ferdigstilt innen 1. juli 2009. Det har imidlertid vist seg nødvendig å foreta ytterligere vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene som er utredet. Departementet tar sikte på å følge opp utredningen i sammenheng med forslagene i NOU 2009: 14 Et helhetlig diskrimineringsvern.

3.6 ANNET

3.6.1 Handlingsplaner for universell utforming i statlige etater

A 1 Underliggende statlige etater skal utarbeide handlingsplaner for universell utforming innen 2011.

Ansvarlig departement: Flere departementer

Deltasenteret har fått i oppdrag av BLD å lage et nettbasert veiledningsmateriell/ verktøy for relevante statlige virksomheter som skal utarbeide egne handlingsplaner for universell utforming.

Deltasenteret er i gang med å sammenstille det faglige innholdet av verktøyet. Det arbeides med å lage innholdsoversikt, utkast til tekster og forslag til ressurser som skal linkes opp.

Det er holdt ett møte i referansegruppen og ett møte med Difi for å få råd om den tekniske

og pedagogiske utforming av verktøyet. I tillegg er det avholdt møte med Språkrådet om informasjon.

Det er avtalt møte med tre potensielle tilbydere for å få mer kunnskap om mulige pedagogiske og tekniske løsninger før konkurransegrunnlaget for den webbaserte løsningen sendes ut. Behovet for eksterne ressurser er blitt mer omfattende enn først antatt.

Finansdepartementet leier lokaler av Statsbygg i Den gamle regjeringsbygningen («Gblokk»).

Statsbygg har de senere årene i samarbeid med departementet gjennomført en rekke tiltak i bygningen med sikte på å bedre tilgjengeligheten for ulike grupper. Det er bl.a. blitt foretatt ombygginger slik at branndører i korridorene normalt står i åpen stilling, lysforholdene er blitt forbedret og heiser er blitt gjort lettere tilgjengelig for blinde og svaksynte.

Finansdepartementet tar sikte på å utarbeide en handlingsplan innen utgangen av 2010.

Alle underliggende virksomheter på Finansdepartementets område tar sikte på å utarbeide en slik handlingsplan innen utgangen av 2010. Gjelder Kredittilsynet, Senter for statlig økonomistyring, Skatteetaten - Skattedirektoratet, Statens innkrevingsentral, Statistisk sentralbyrå, Toll- og avgiftsetaten.

Samtlige av *Fiskeri- og kystdepartementet* sine etater er pålagt i tildelingsbrevet for 2009 og 2010 å utarbeide handlingsplaner for å ivareta sitt sektorsvar for universell utforming og tilgjengelighet. Statens bygningstekniske etat og Husbanken

under *Kommunal- og regionaldepartementet* utarbeider strategisk plan for universell utforming. Planene dekker både sektoransvaret og driftsforhold (kontorbygninger mv.). Se også tiltak B4.

På oppdrag fra *Forsvarsdepartementet* har Forsvarsbygg nedfelt overordnede føringer for universell utforming i et eget styringsdokument. Hensikten med styringsdokumentet er å sikre at organisasjonen på en forsvarlig måte følger opp de mål og krav knyttet til universell utforming og økt tilgjengelighet som gjelder for virksomheten. Styringsdokumentet skal bl.a. beskrive organisasjonens strategi for universell utforming og angi konkrete tiltak som skal gjennomføres.

Styringsdokumentet skal brukes aktivt, og er en del av kvalitetssystemet i Forsvarsbygg.

Blant underliggende etater i *Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet*, må Statsbygg og fylkesmennene klart oppfattes som relevante for utvikling av handlingsplan. Handlingsplan er utarbeidet i Statsbygg og i de aller fleste av fylkesmannsembetene. Difi har viktige oppgaver når det gjelder universell utforming og IKT, og disse oppgavene har en sentral plass i Difis strategiske planlegging.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har bedt sine relevante underliggende virksomheter om å sørge for rapportering av universell utforming i sine årsrapporter.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets underliggende etater, Bufdir og Fylkesnemndene, har i tildelingsbrev/disponeringsbrev blitt bedt om å rapportere tilbake på hva som gjøres for å nå målsettingene om universell utforming.

Bufdir skal ifølge tildelingsbrevet rapportere om universell utforming i årsrapporten for 2010, og uttaler pr i dag: «Både mht kartlegging og planlegging av tiltak samt i utformingen av en plan for hele virksomheten er vi i en fase hvor vi ønsker å kvalitetssikre våre foreløpige planer.

Dette har sin bakgrunn i at Bufdir pr 1. juni har overtatt ressurser fra Helsedirektoratet hvorav en del er Deltasenteret. Dette senteret har universell utforming som sin primæroppgave og det vil være naturlig at Bufdirs foreløpige arbeid koordineres og evt. tilpasses ut fra den kompetanse dette senteret tilfører direktoratet.»

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har tildelt midler til fylkesmannsembetene i eget brev fra BLD. Hvert embete fikk kr. 25.000,-. Fylkesmannen i Oslo/Akershus fikk det dobbelte av dette beløpet. Midlene skulle brukes til utvikling av handlingsplaner, kompetanseheving og nettverksbygging.

3.6.2 Oppfølging av lover og forskrifter om universell utforming

LF 1 Styrket innsats for bekjempelse av diskriminering fra LDOs side.

Ansvarlig departement: BLD

LDOs budsjett ble styrket med 9 mill. mer i 2009 budsjettet til funksjonshemmede og andre diskrimineringsgrunnlag. Ressursene til Dokumentasjonsenteret og LDO slås sammen.

LF 2 Informasjon til virksomheter om plikter i forhold til DTL §9.

Ansvarlig departement: BLD

LDO gjennomførte en informasjonskampanje om diskriminerings- og tilgjengelighetsloven i 2009.

LF 3 Veiledning og opplæring i DTL §9.

Ansvarlig departement: BLD/SLA

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet utga en veileder for arbeidslivet i aktivitets- og rapporteringspliktene hvor pliktene etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven ble innarbeidet. Veilederen «Hvordan fremme likestilling og diskriminering» utgitt i juni 2009.

LF 4 Rundskriv om forståelsen av DTL § 9.

Ansvarlig departement: BLD

Arbeidet med rundskriv om forståelsen av diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 om universell utforming ble igangsatt. Utgivelse planlegges i 2010.

LF 5 Forskrift og underlag for forskrift for universell utforming av IKT.

Ansvarlig departement: FAD

Arbeidet med forskrift til diskriminerings- og tilgjengelighetslovens §11 ble igangsatt gjennom utredninger av funksjonskrav, standarder mv.

LF 6 Forskrifter skal utarbeides innen samferdselssektoren.

Ansvarlig departement: SD

Sektorvise forskrifter som møter kravene i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er under utarbeidelse.

LF 7 Retningslinjer for tilgjengelighet til kulturminner.

Ansvarlig departement: BLD

Kontakt er opprettet mellom LDO og Riksantikvaren for videre samarbeid. Drøftingsmøte er gjennomført mellom LDO, Riksantikvaren, Miljøverndepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

LF 8 Utredning av plikt til universell utforming av IKT på utdanningssektoren.

Ansvarlig departement: KD

Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utrede hvordan en plikt til universell utforming for utdanningsinstitusjoner kan innføres.

Utdanningsdirektoratet gjennomførte en større prosess som involverte blant annet Nasjonal pådriver for tilgjengelighet i høyre utdanning/NTNU (NP), DIFI, ITU, UNINE1T ABC, Helsedirektoratet/Deltasenteret og NAV/Hjelpemidler og tilrettelegging.

Utdanningsdirektoratet leverte sitt svar på oppdraget 01.10.2009. Rapporten inneholdt en rekke anbefalinger om videre prosess, men ingen entydige konklusjoner. KD har som oppfølging av dette hatt kontakt med FAD, BLD og Difi.

LF 9 Ny veileder til utredningsinstruksen med vekt på aktivitets- og rapporteringspliktene.

Ansvarlig departement: BLD

Arbeidet planlegges igangsatt og slutført i 2010.

3.6.3 Internasjonalt

INT1 Oppfølging av Europarådets handlingsplan for personer med nedsatt funksjonsevne 2006 – 2015.

Ansvarlig departement: BLD

Norge deltar i styringsgruppen (CAHPAH) for oppfølging av Europarådets handlingsplan. Norge er videre representert ved Deltasenterets leder i en ekspertgruppe hvor temaet er deltaking for personer med nedsatt funksjonsevne i politikk og samfunnsliv (CAHPAH-PPL).

Norge følger opp handlingsplanens aktivitetslinjer gjennom nasjonale handlingsplaner og løpende tiltak på de ulike sektorområdene.

INT2 Internasjonal konferanse om universell utforming i Oslo i 2012.

Ansvarlig departement: BLD

Konferansen planlegges med finansiering fra flere departement. Det avklares aktuelle instanser som kan ta prosjektansvar for konferansen.

Tiltak finansiert av stimuleringsmidlene til handlingsplanen

Handlingsplanens stimuleringsmidler ble i 2009 fordelt på følgende tiltak og prosjekter:

Tema	Tiltak	Departement/utførende	Beløp
Bygg og anlegg	B 3 Informasjonsprogrammet for universell utforming på byggsektoren	Kommunal- og regionaldepartementet/Statens bygningstekniske etat	1 000 000
	FoU 3 Informasjonstiltak om universell utforming på universitets- og høyskolesektoren	Kunnskapsdepartementet/NTNU Pådriverenheten Universell	100 000
	K 5 Kompetanseprogram for universell utforming i kommunene	Kommunal- og regionaldepartementet/Statens bygningstekniske etat	1 000 000
Planlegging og uteområder	P2 Geografisk informasjonssystem, Matrikkelen og indikatorer for universell utforming	Miljøverndepartementet/Statens kartverk	750 000
	P3 Friluftsområder og lokal luftkvalitet. Kartlegging av friluftsområder	Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning	800 000
	P3 Tiltak under DN's strategi for funksjonshemmede og friluftsliv	Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning	700 000
Sektorovergripende tiltak	K1 Nasjonalt utviklingsprosjekt i fylkeskommuner og kommuner.	Miljøverndepartementet	4 500 000

Tema	Tiltak	Departement/utførende	Beløp
	IS2 Utvikling av standarder for universell utforming	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet m. fl.	500 000
	FoU1 Innovasjon for alle	Nærings- og handelsdepartementet/Norsk designråd	800 000
	FoU 3 Kompetanseheving av universell utforming i utdanningsinstitusjonene	Kunnskapsdepartementet/NTNU Pådriverenheten Universell.	1 000 000
Diverse tiltak	Vedlegg om universell utforming til Kommunal rapport	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	62 500
	Informasjonsspredning og kompetanseheving- NAL.	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	500 000
	Støtte til arbeid med universell utforming hos fylkesmannen	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	475 000
	Tiltak igangsatt i handlingsplanen for økt tilgjengelighet og universell utforming 2004-2008	Miljøverndepartementet	5 200 000

I tillegg kommer utgifter til informasjon, blant annet nettstedet universell utforming og andre driftsutgifter i forbindelse med handlingsplanen.

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Publikasjonskode: Q-1184-B
Design: Melkeveien Designkontor AS
Trykk: Departementenes servicesenter 05/2011
– opplag 200

